

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 16 januari 1946 kl. 4 em.

Memorial med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret till innevarande riksdag avgivna, till bankoutskottet avlämnade berättelse.

Bankoutskottet, som vid sitt första sammanträde denna dag emottagit den av fullmäktige i riksgäldskontoret, jämlikt § 51 av det för nämnda verk gällande reglementet, till riksdagen avgivna berättelsen angående riksgäldskontorets ställning och förvaltning under den tid, som förflutit sedan fullmäktiges berättelse till 1945 års riksdag avgavs, får härmed enligt gällande instruktion till riksdagen överlämna samma berättelse.

Stockholm den 16 januari 1946.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Närvarande: se anteckning å memorial nr 1.

Fullmäktiges i riksgäldskontoret berättelse till 1946 års riksdag.

Fullmäktige i riksgäldskontoret få härmed jämlikt § 51 av det för verket gällande reglementet avgiva berättelse om riksgäldskontorets ställning och förvaltning under den tid, som förflutit sedan fullmäktiges berättelse till 1945 års riksdag avgavs.

Härvid vilja fullmäktige erinra om att riksgäldskontoret för varje budgetperiod utger en årsbok, vari utförliga redogörelser lämnas för inträffade förändringar i riksgäldskontorets ställning och för de förvaltningsåtgärder, som av fullmäktige vidtagits inom riksgäldskontorets olika verksamhetsområden. Den under innevarande månad utkommande årsboken för budgetåret 1944/45 innehåller text- och tabellmaterial till belysande av riksgäldskontorets verksamhet, varvid jämväl lämnats vissa uppgifter för tiden efter budgetårets utgång. Fullmäktige anse sig därför kunna, vad beträffar nämnda period, hänvisa till årsboken och inskränka sig sålunda här nedan till att allenast lämna en kompletterande översikt över riksgäldskontorets rörelse under senare halvåret 1945.

Riksgäldskontorets rörelse under senare halvåret 1945.

1945 års 3 % statslån av den 1 juli. Under tiden fram till den 3 september 1945 ägde fortsatt underhandsförsäljning, huvudsakligen till riksbanken, rum av obligationer till ifrågavarande lån, varigenom lånet bragtes upp i en slutsumma av 525 841 000 kr. Å nämnda lånebelopp meddelade Kungl. Maj:t sin garanti den 14 december 1945.

Konvertering av 1940 års 4 % försvarslån (första försvarslånet). Den 2 augusti 1945 beslöt fullmäktige att för konvertering av ifrågavarande lån, som enligt de för lånet gällande bestämmelserna skulle inlösas den 1 november 1945, fastställa i huvudsak följande villkor. Utbyte erbjöds mot *dels* obligationer till ett nytt 3 % obligationslån, *dels* premieobligationer, *dels* sparobligationer och *dels* insättning å rikskonto. Utbyte skulle äga rum under tiden 22 augusti—28 september 1945 hos riksgäldskontoret, riksbanken, banker, sparbanker, fondkommissionärer och postanstalter. Hos riksbanken skulle utbyte dock icke ske mot sparobligationer eller insättning å rikskonto samt å postanstalterna icke mot 3 % obligationer. Mot sparobligationer skulle utbyte kunna ske till ett belopp av högst 1 600 kr. per person, i den mån

denne ej redan innehade sparobligationer till nämnda belopp, medan konvertering mot insättning å rikskonto finge ske med högst 2 000 kr. per rikskontobok. Härvid skulle konverteringen icke inräknas i det för år bestämda maximibeloppet, 1 200 kr., som gäller för rikskonto. Enligt beslut av fullmäktige utsträcktes sedermera tiden för konvertering mot sparobligationer och insättning å rikskonto till november månads utgång.

Beträffande de för konverteringen upplagda nya lånen må följande nämnas. Det nya 3 % lånet, *1945 års 3 % statslån av den 1 november*, förfaller till betalning den 1 november 1986, dock med rätt för riksgäldskontoret att fr. o. m. den 1 november 1955 inlösa lånet efter minst tre månader i förväg skedd uppsägning. Obligationsvalörerna äro 10 000, 5 000 och 1 000 kr. och ränteförfalldag den 1 november. *1945 års premieobligationslån* upplades ursprungligen i en tranch å 150 000 000 kr., fördelad i 1 500 serier om 2 000 obligationer å 50 kr. i varje serie. Fullmäktige förbehöllo sig emellertid rätten att under utbytestiden besluta, huruvida en andra tranch å samma belopp och villkor skulle komma till användning. Med hänsyn till den livliga efterfrågan å ifrågavarande obligationer beslöto fullmäktige i enlighet härmed redan den 23 augusti 1945 — alltså dagen etter konverteringens början — emittera en andra tranch av lånet å 150 000 000 kr. Vinstutlottning å lånets båda trancher verkställes två gånger årligen i februari och augusti med början i februari 1946. Varje gång utlottas å varje tranch 13 556 vinster till ett sammanlagt belopp av 1 970 000 kr. Högsta vinsten är 200 000 kr. och vidare utlottas 1 vinst å 100 000 kr., 1 å 50 000 kr., 2 å 25 000 kr. etc. Riksgäldskontoret äger rätt att återbetala lånet sedan minst 20 vinstutlottningar verkställts.

Konverteringen av första försvarslånet har givit följande resultat. Mot 3 % obligationer (av 1 november-lånet) har konverterats (preliminärt) 288 885 000 kr., (vartill beräknas komma 332 000 kr., motsvarande å statsskuldbooksbyrå anmälda, ännu ej genomförda konverteringar), mot premieobligationer 300 000 000 kr. (båda trancherna av det nya premieobligationslånet togos sålunda helt i anspråk) samt mot sparobligationer och insättning å rikskonto resp. 14 300 000 kr. och 6 400 000 (preliminära siffror). Totalt har sålunda av första försvarslånet, som löd å 728 476 700 kr., konverterats ett sammanlagt belopp av cirka 609 917 000 kr., motsvarande över 83 % av hela lånebeloppet.

1945 års 3 % statslån av den 1 november. Som ovan nämnts togs av detta lån för konverteringen av 1940 års 4 % försvarslån i anspråk ett belopp av preliminärt (288 885 000 + 332 000 =) 289 217 000 kr. I början av november övertog riksbanken av förevarande lån obligationer å sammanlagt 50 milj. kr. för försäljning vid lämpliga tidpunkter i marknadsreglerande syfte. Obligationerna övertogs till parikurs med skyldighet för riksbanken att till riksgäldskontoret redovisa eventuell överkurs vid riksbankens försäljning med avdrag för av riksbanken erlagt courtage. Per den 1 november överfördes vidare till ifrågavarande lån två dittills såsom tillfällig statsskuld redovisade

depositioner av postgirokontot och postsparbanken å resp. 10 milj. kr. och 5 milj. kr., löpande med 3 % ränta (jfr nedan). Ytterligare underhandsförsäljning å lånet ökade lånebeloppet med 26 000 kr. Lånet, som nu är avslutat, uppgår sålunda till ett sammanlagt preliminärt belopp av 354 243 000 kr.

1946 års 3 % statslån av den 1 februari. Den 20 december 1945 beslöto fullmäktige att den 1 februari 1946 emittera ett nytt 3 % statslån att återbetalas den 1 februari 1991, med rätt dock för riksgäldskontoret att fr. o. m. den 1 februari 1956 efter minst tre månader förut verkställd uppsägning inlösa lånet. Det nya lånet har utbudits till teckning under tiden 9—23 januari 1946 och likvid för tecknade obligationer skall erläggas senast den 11 maj 1946. Vid likvid före den 1 februari 1946 gottgöres ränta efter 3 % från inbetalningsdagen t. o. m. sistnämnda dag. Vid likvid efter den 1 februari 1946 skall erläggas upplupen kupongränta. Försäljningskursen är pari och obligationsvalörer 10 000 kr., 5 000 kr. och 1 000 kr.

Det nya lånet emitteras under medverkan av riksbanken och det bankkon-sortium, som tidigare under en följd av år plägat medverka vid riksgäldskontorets låneemissioner.

Svenska statens 3 % lån för inlösen av enskilda järnvägar. I anledning av statsmakternas år 1945 fattade beslut angående statsförvärv av Halmstad—Nässjö järnvägar och av aktierna i Nässjö—Oskarshamns nya järnvägsaktiebolag hava fullmäktige utgivit ytterligare en emission — 1945 års emission — av förevarande lån. Obligationerna av denna, vilka äro utställda i valörer å 10 000, 5 000, 1 000, 500, 200 och 100 kr., löpa med 3 % ränta från den 1 juli 1945 och förfalla till betalning den 1 juli 1955 samt äro försedda med tio årsvis den 1 juli förfallande räntekuponger. Emissionen omfattade den 31 december 27 106 800 kr., varav 8 356 800 kr. motsvarade obligationer, lämnade som likvid för 41 784 av nämnda bolags 42 000 aktier.

Sparobligationer. Den 30 juni 1945 avslutades försäljningen av andra emissionen och följande dag påbörjades försäljning av en ny (tredje emission) sparobligationer, innebärande en nedsättning av förräntningen å ifrågavarande obligationer från 3 ½ % till 3,1 %. Under tiden därefter till årets slut ökade statsskulden för utelöpande sparobligationer med kr. 19 182 620:20 till kr. 123 696 248:40. Av ökningen belöpte som ovan nämnts 14 300 000 kr. på konverteringen av första försvarslånet.

I anslutning till riksdagens beslut angående beskattningen av sparobligationer (riksdagens skrivelse nr 540) beslöto fullmäktige i november 1945 utgiva en ny emission sparobligationer (fjärde emissionen) fr. o. m. den 1 april 1946 på samma lånevillkor och i samma valörer som tredje emissionen. Inkomsten av de nya sparobligationerna är ej fritagen från beskattning. Med hänsyn till att löptiden för de under tiden januari—mars 1940 försålda sparobligationerna utginge den 1 januari 1946 och att därefter förfölle nya belopp i början av varje kalenderkvartal, beslöto fullmäktige vidare i början av de-

cember månad, att löptiden för sparobligationerna av första—tredje emissionerna icke skulle förlängas samt att inlösningsvärdet för dessa obligationer skulle, allteftersom de förfölle, å förfalldagen överföras till den emission, varå försäljning då påginge, dock att i fråga om den 1 januari 1946 förfallande obligationer överföringen per samma dag, till fjärde emissionen, skulle ske först den 1 april 1946 och avse de då fortfarande utelöpande obligationerna.

Rikskonton. Inlåningen å rikskonton ökade under senare halvåret 1945 från kr. 6 635 544: 63 till kr. 14 399 444: 10, varav som ovan nämnts omkring 6 400 000 kr. hänförde sig till försvarslånekonverteringen.

Statsskuldförbindelser. Under senare halvåret 1945 försåldes statsskuldförbindelser till ett sammanlagt belopp av 4 100 000 kr., varav förbindelser å 2 100 000 kr. med samma ränta och i huvudsak samma löptid som obligationer till 1945 års 3 % statslån av den 1 juli. Övriga förbindelser, vilka övertagits av Svenska penninglotteriet aktiebolag, löpa med en ränta av 2,65 % och förfalla till betalning efter omkring tio år.

Lån hos statsinstitutioner och fonder. Vid ingången av budgetåret 1945/46 uppgick den del av den fonderade statsskulden, vilken redovisas såsom lån hos statsinstitutioner och fonder m. m., till kr. 376 820 192: 52. Under senare halvåret 1945 ökades detta belopp med (netto) kr. 85 672 368: 13, i följd varav här berörda del av statsskulden den 31 december 1945 utgjorde kr. 462 492 560: 65.

Inlåning från generalpoststyrelsen. Enligt medgivande av fullmäktige deponerade generalpoststyrelsen under tiden 7 augusti—18 december för *postsparbanks* räkning sammanlagt 60 milj. kr., varav 10 milj. kr., bundna på 5 år till 2,25 % ränta per år, redovisas såsom tillfällig statsskuld, medan återstående 50 milj. kr. med hänsyn till depositionstidens längd (7—10 år) redovisas såsom fonderad statsskuld. Ränta härå gottgöres efter 2,5 % per år å ett belopp av 10 milj. kr., bundet på 7 år, och efter 2,65 % per år å depositioner om sammanlagt 40 milj. kr., vilka äro bundna under en tid av 10 år. För *postgirokontorets* räkning verkställdes härjämte under tiden 13 september—6 november insättningar i riksgäldskontoret å tillhopa 40 milj. kr., varav 10 milj. kr. redovisas såsom tillfällig och 30 milj. kr. såsom fonderad statsskuld. Av ifrågavarande depositioner förfalla 10 milj. kr. efter 4 år, 10 milj. kr. efter 9 år och 20 milj. kr. efter 10 år. Ränta å nämnda tre depositionsbelopp gottgöres efter en räntefot av resp. 1,9 %, 2,60 % och 2,65 % per år. — Den 2 november återbetalades en postgirokontorets deposition å 10 milj. kr., vilken löpt med 2,45 % ränta.

I förevarande sammanhang torde ytterligare böra omnämnas, att generalpoststyrelsen för postsparbanks och postgirokontorets räkning den 21 september i riksgäldskontoret insatte resp. 5 milj. kr. och 10 milj. kr. såsom för-

skottslikvid för obligationer till motsvarande belopp av 1945 års 3 % lån av den 1 november. Å nämnda insättningar gottgjordes 3 % ränta t. o. m. den 1 november, då omföring till förenämnda lån verkställdes (jfr ovan).

Skattkamarväxlar. Den 1 juli 1945 utgjorde riksgäldskontorets skuld på grund av i marknaden försålda skattkamarväxlar 1 200 milj. kr. Härav förföllo under tiden 28 augusti—29 december växlar å sammanlagt 525 milj. kr., vilka, med undantag av växlar å 75 milj. kr., å resp. förfallodagar omsattes mot nya växlar med en löptid av sex månader och ett diskonto av 0,5 %. Samtidigt härmed verkställdes nyupplåning mot sex månaders skattkamarväxlar till ett sammanlagt belopp av 400 milj. kr. Diskontot för dessa växlar utgjorde likaledes 0,5 %. Växlarna hava i huvudsak övertagits av affärsbankerna samt generalpoststyrelsen (omkring 120 milj. kr.) och i viss utsträckning även av riksbanken (ca 65 milj. kr.).

På grund av förenämnda transaktioner hade beloppet av utelöpande skattkamarväxlar den 31 december 1945 stigit till 1 525 milj. kr.

Inom ramen för *riksbankens valutavärdande verksamhet* överlämnades till riksbanken den 12 december 1945 en skattkamarväxel å kr. 5 012 531:33, vilken förfaller till betalning den 12 juni 1946.

Av staten övertagna lån. Riksgäldskontorets skuld för av staten övertagna lån uppgick den 30 juni 1945 till kr. 12 257 094:34. I samband med statens övertagande av Stockholm—Västerås—Bergslagens järnvägar fr. o. m. den 1 juli 1945 övertog staten jämväl betalningsskyldigheten för återstående belopp å Stockholm—Västerås—Bergslagens nya järnvägsaktiebolags två 3 1/2 % obligationslån av 1897 och 1898 med resp. 5 029 000 kr. och 1 466 000 kr. samt vissa bolagets reverslån å tillhopa kr. 3 890 502:37. Av de båda obligationslånen har det äldre lånet den 15 juli 1945 inlösts, medan 1898 års lån kommer att återbetalas per den 15 april 1946. Genom verkställda amorteringar har under senare halvåret 1945 riksgäldskontorets ifrågavarande skuldkonto ytterligare minskats med kr. 1 566 633:13, och uppgick sålunda den 31 december 1945 till kr. 16 046 963:58.

Tillfällig upplåning i riksbanken. För mötande av utbetalningskrav på riksgäldskontorets kassa upptogo fullmäktige den 9 augusti 1945 i riksbanken ett tillfälligt lån å 100 milj. kr. Lånet återbetalades redan den 28 i samma månad.

Den genom riksbanken verkställda *inlåningen från vissa statsinstitutioner*, som den 30 juni 1945 uppgick till kr. 834 933 089:30, ökade under tiden t. o. m. den 31 december 1945 med kr. 137 595 752:12 till kr. 972 528 841:42.

Under senare halvåret 1945 har *domänverket* till förvaltning överlämnat överskottsmedel till ett sammanlagt belopp av 30 milj. kr. med villkor om medlens återbetalning 45 dagar efter skedd uppsägning.

Den 1 juli 1945 inestod i riksgäldskontoret för *pensionsstyrelsens* räkning på samma villkor, som gälla för medel, insatta å uppsägningsräkning i affärsbanker, ett belopp av 3 milj. kr. Den 19 juli insattes ytterligare 5 milj. kr., medan å andra sidan i augusti och september i två poster uttogos sammanlagt 2,5 milj. kr. Riksgäldskontorets skuld å ifrågavarande konto utgjorde sålunda den 31 december 1945 5,5 milj. kr. Sedan fullmäktige på framställning av pensionsstyrelsen medgivit, att sistnämnda belopp finge anses såsom förskottslikvid å närmast emitterade 3 % lån, har ränta därå fr. o. m. den 20 oktober 1945 gottgjorts efter 3 %. Beloppet kommer att överföras till det nya 3 % lånet av den 1 februari 1946.

Under juli månad 1945 deponerade *aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet* ytterligare sammanlagt 5 milj. kr. Medlen äro bundna på omkring 1 år och förräntas efter en räntefot av 1 %.

Enligt medgivande av fullmäktige har *Norrbottens läns landstings* deposition i riksgäldskontoret å 6 milj. kr., vilken förföll till betalning den 30 september 1945, omsatts med 5 milj. kr. på 4 år 9 månader mot en ränta av 2 % för år och med 1 milj. kr. på 2 år mot 1 % ränta per år.

Billeruds aktiebolag, vars till riksgäldskontoret för förvaltning överlämnade medel den 1 juli 1945 uppgick till 4 milj. kr., uttog härav den 3 juli 2 milj. kr.

Såsom förskottslikvid för obligationer av närmast emitterade 3 % lån inbetalade efter medgivande av fullmäktige *dels riksförsäkringsanstalten* den 2 november 1945 7 390 000 kr. samt den 3, 11 och 21 påföljande december ytterligare resp. 560 000 kr., 500 000 kr. och 1 000 000 kr. *dels ock svenska bostadskreditkassan* den 2 november 525 000 kr. Ifrågavarande belopp komma att överföras till det nya 3 % lånet av den 1 februari 1946.

Riksgäldskontorets fordran hos *statskontoret* för lämnad *kassaförstärkning* ökade under tiden t. o. m. den 31 december 1945 med 100 milj. kr. och utgjorde sistnämnda dag 6 350 milj. kr. efter avdrag av till riksgäldskontoret tillfälligt återlämnade kassabehållningar å 200 milj. kr.

Å *domänverkets* rörliga kredit utestodo vid budgetårets ingång den 1 juli 1945 7 milj. kr. Sedan under juli månad krediten tagits i anspråk för ytterligare 1,5 milj. kr., återbetalades hela det utestående beloppet under juli—augusti månader i fem olika poster.

Försvarets fabriksstyrelses skuld till riksgäldskontoret till följd av till styrelsen verkställda utbetalningar å rörlig kredit hos riksgäldskontoret uppgick den 1 juli 1945 till 7 milj. kr. Å krediten utbetalades i november månad ytterligare 7 milj. kr., varemot under tiden september—december skedde återbetalningar i fem olika poster om sammanlagt 10 milj. kr. Den 31 december 1945 hade sålunda det å förevarande kredit i anspråk tagna beloppet nedgått till 4 milj. kr.

Exportkreditnämnden har under senare halvåret 1945 å sin kredit hos riksgäldskontoret lyft sammanlagt 8 milj. kr., att tillgodoföras finskt skade-

regleringskonto. Nämndens skuld till riksgäldskontoret å ifrågavarande konto ökades därmed till 20,5 milj. kr.

Statens reproduktionsanstalts skuld till riksgäldskontoret å rörlig kredit utgjorde den 31 december i anledning av verkställd utbetalning 35 000 kr.

Statens vattenfallsverks skuld till riksgäldskontoret till följd av verkställda utbetalningar å rörlig kredit uppgick den 1 juli 1945 till 3 milj. kr. Å krediten utbetalades i juli månad i två poster ytterligare sammanlagt 2 milj. kr. Återbetalning av ifrågavarande belopp, 5 milj. kr., har verkställts i tre särskilda poster.

Den av fullmäktige genom beslut den 16 december 1943 tillsatta kommittén för utredning rörande möjligheterna att bereda den hos riksdagen tillfälligt anställda vaktpersonalen en mera fast anställningsform än för närvarande avgav i september 1945 till fullmäktige efter verkställd utredning i ämnet ett betänkande med förslag till ordnandet av anställnings- och avlöningsförhållandena för riksdagens vaktpersonal m. m. Betänkandet överlämnades av fullmäktige med eget yttrande till riksdagens bankoutskott den 4 oktober.

Sedan den under krigsåren vilande frågan om ordnandet av riksdagshusets omgivning efter vapenstilleståndet erhållit förnyad aktualitet, beslöto fullmäktige, i enlighet med av riksdagen tidigare lämnat uppdrag, den 29 november 1945 tillsätta en kommitté med uppdrag att efter vidare utredning av frågan till fullmäktige inkomma med förslag i ämnet. Till ledamöter av kommittén hava utsetts: såsom representanter för riksdagen bankoutskottets ordförande redaktören O. H. Åkerberg och ledamoten av riksdagens andra kammare hemmansägaren J. M. Skoglund i Doverstorp, såsom representanter för Stockholms stad borgarråden Z. Höglund och Y. Larsson och för kungl. byggnadsstyrelsen generaldirektören H. Leo och byggnadsrådet R. Hjorth samt såsom fullmäktiges och riksgäldskontorets representanter i kommittén undertecknade Örne, tillika kommitténs ordförande, Lindqvist och Magnusson samt riksgäldsdirektören F. Sandberg.

Stockholm den 10 januari 1946.

ANDERS ÖRNE

AXEL LINDQVIST

ARTUR RYBERG

KARL MAGNUSSON

ERNST ERIKSSON

AXEL STRAND

GUNNAR FALLA

/ Torsten Bjerlöw.